

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

Remiss EU på hemmaplan (SOU 2016:10)

Utredningen "EU på hemmaplan" synliggör en stor kunskapsbrist om EU-relaterade frågor i hela det svenska samhället, samt de för de flesta obekanta och/eller obefintliga möjligheter för inflytande och påverkan på EU-frågor, på lokal, regional och nationell nivå. Umeå kommun delar till stor del utredningens analys om att EU-kunskapen hos vanliga medborgare, lärare, journalister, tjänstepersoner och politiker är otillräcklig. En bristande innehåll hos kunskapsförmedlarna leder till en negativ spiral som måste brytas för att komma tillrätta med det allvarliga demokratiunderskottet. Det är bekymmersamt att för de allra flesta är EU något som händer i periferin, trots att det påverkar de allra flestas vardag i väldigt stor utsträckning. Precis som utredningen pekar på är det inte bara skolan som bör stärkas med utbildningsinsatser; även fortbildning av journalister, tjänstepersoner och politiker är av stor vikt. Politiker på alla nivåer har ett stort ansvar för att engagera, informera och förmedla kunskap om hur EU fungerar och hur det relaterar till den nationella, regionala och lokala nivån. Medias roll som informationsspridare om EU och EU-politik kan heller inte nog understrykas, på alla nivåer.

Umeå kommun vill också ge beröm till utredningen i det avseende att den också fungerar utmärkt som lärobok då den ger en mycket bra genomgång av EU, dess beslutsfattande organ och tillhörande processer, på alla nivåer.

Umeå kommun delar problembeskrivningen i utredningen och de behov av förbättringar som identifieras. Samtidigt finns några mer eller mindre komplicerande faktorer i en del av förslagen som rör kommunerna. Dessa kommenteras nedan.

Under rubriken 3: Bättre kunskap om EU

- Umeå kommun delar problembeskrivningen rörande kunskapsnivån inom skolan rörande centrala delar av EU:s styrning och organisation och ser positivt på de förslag som utredningen föreslår. Att fortbildningsinsatserna riktar sig mot flera nivåer inom skolan (både lärare och skolledare) ser vi som ett stort steg framåt utifrån ambitionen att möjliggöra för skolan att stärka sitt demokratiska fostransuppdrag. Även ambitionen att starta med ett antal pilotprojekt ser vi som särskilt lovvärt – då

det trots tidigare satsningar (men då riktade främst mot vissa lärargrupper) bevisligen inte har lett till önskade resultat. Det bör betonas att finansieringen av sådana fortbildningsinsatser i skolan bör tillhandahållas av staten.

- Umeå delar också bilden som ges i utredningen om den låga kunskapen hos både kommunala tjänstepersoner och politiker. Förtroendevalda har en central roll att spela i att förmedla information om vilka möjligheter till inflytande och påverkan, samt vilka olika politiska alternativ som finns gällande viktiga EU-frågor. Ökad kunskap hos förtroendevalda och tjänstepersoner kan leda till bredare dialog och större inflytande; både för medborgare och för kommunens eget påverkansarbete i EU-frågor. Umeå kommun anser därför att förslaget om att Sieps ska ges i uppdrag att genomföra utbildningar för förtroendevalda och tjänstepersoner är bra. Idag finns inte någon självklar EU-utbildning för tjänstepersoner och politiker i kommunen. SKL bör också uppmuntras att utöka sina EU-utbildningar. Både generella EU-utbildningar och utbildningar kopplade till mer specifika sakfrågor som är relevanta för kommunerna bör genomföras. Det är också viktigt att anpassa utbildningarna till tjänstepersoner respektive förtroendevalda, då deras behov kan skilja sig åt. Även här kan understrykas att utbildningsinsatser som initieras från nationell nivå till fulla bör finansieras av staten.
- Medias roll som informationsspridare om EU och EU-politiska frågor kan inte nog understrykas. Så länge journalister i lokal/regional media inte själva har kunskap och/eller intresse för EU-frågor och hur de får konsekvenser på lokal/regional nivå så försvåras förankringen hos medborgarna, som ofta har "nog" med att följa den lokala eller nationella nivån. Umeå kommun stödjer därför de förslag om kunskapshöjande insatser för journalister som ges i utredningen.

Under rubriken 4: Bättre insyn, delaktighet och inflytande

- Det är bra med mer formaliserade former för samråd mellan regering och kommuner; det bidrar till ökad dialog och samförstånd kring frågor, och stärker inflytandet från kommunerna. Det bör dock noteras att kommuner många gånger har möjlighet till större påverkan i vissa EU-frågor genom t.ex. regionförbunden och regionkontoren på plats i Bryssel, än via kanalen som går via regering och riksdag. Ibland kan det t.o.m. vara så att möjligheten att påverka beslut i den riktning t.ex. Umeå kommun förespråkar, men där regeringen har en annan ståndpunkt, är större

inom EU än i motsvarande nationell process. Från ett inflytandeperspektiv är det alltså inte självklart att ett mer systematiskt remissförfarande (e-samråd, beredningsgrupper etc.) skulle öka möjligheten till genomslag av t.ex. kommuners eller andra aktörers prioriteringar. Samtidigt är det förstås välkommet med fler påverkanskanaler, de kan förstärka varandra och bidra till ökad förståelse och samspel mellan nationell, regional och lokal nivå.

- Inför bredare beredningar och samråd, inkl. e-konsultationer, är det väldigt viktigt att klargöra processens tidsramar. Givet att tidsperspektivet många gånger är kortare i EU-sammanhang än på nationell nivå är det viktigt att hitta former för tidig inhämtning av synpunkter.
- Umeå kommun delar också bedömningen att EU-frågor inte är utrikespolitik och något externt, utan snarare bör vara en del i nationella förfaranden och inrikespolitik. Samtidigt anser Umeå kommun att EU-frågor kan behöva hanteras separat, just för att det finns stora behov av att förklara hur dessa hänger ihop med förhållanden på hemmaplan.
- Gällande rekommendationen att kommuner bör tydliggöra att de är en integrerad del av EU och att många EU-relaterade frågor är en del av den kommunala demokratin, anser Umeå kommun att det är en bra idé att ta fram en EU-strategi (som bör skiljas åt från internationell strategi). Strategiska riktlinjer kan bidra till att klargöra kommunens prioriteringar i EU-arbetet och ger också medborgarna kunskap om vilka frågor som kommunen driver på EU-nivå. Det kan i sin tur leda till debatt och ansvarsutkrävande och därmed en förstärkning av den lokala demokratin. SKL bör ta fram exempel på hur en EU-strategi kan utformas.
- Utredningen föreslår också att kommunerna bör öka graden av samråd med intresseorganisationer och andra aktörer vid aktivt påverkansarbete gentemot EU, och att det bör ske på samma sätt och med samma metoder som vid övrig kommunal verksamhet. Umeå kommun vill här understryka att kommunen i liten utsträckning bedriver direkt påverkansarbete gentemot EU. I Umeå kommuns fall går påverkansarbetet via regionförbundet, regionkontor i Bryssel eller andra nätverk, som i sin tur är de som för talan gentemot beslutsfattare i EU. Regionförbund, regionkontor eller nätverk har dock ingen skyldighet att hålla dialog med medborgarna: det är istället kommunens skyldighet. Samtidigt som samråd med medborgarna i viktiga (EU-) frågor är kommunens ansvar, så bör denna aspekt tas i beaktande. Det är av stor vikt att regionförbundens ståndpunkter är förankrade i medlemskretsen; samtidigt behöver inte dessa ståndpunkter alltid återspegla en

enskild kommuns ståndpunkt, vilket kan påverka medborgardialogen i den enskilda kommunen. Därutöver bör det också tilläggas att ökade samråd är tidskrävande och därför kräver ökade resurser till kommunerna från staten.

- Umeå kommun delar också utredningens analys om att kommuner ofta saknar strategiskt arbete kring kompetensförsörjning i EU-relaterade frågor, och stödjer därför förslaget om att kommunerna aktivt bör arbeta för att öka EU-kompetensen hos förtroendevalda och tjänstepersoner, något som med fördel kan ske i samarbete med andra kommuner. SKL uppmuntras att bidra i detta arbete.

Under rubriken 5: Bättre information om EU

- Umeå kommun ser också positivt på förslag om informationshöjande insatser om hur lokal och regional demokrati är integrerad med EU-politik. Det är dock inte kommunernas och regionernas uppdrag att genomföra generella informationsinsatser om EU riktade till medborgarna, och kommunernas resurser till detta saknas. Även här finns all anledning att understryka vikten av statlig finansiering till förslag om informationsinsatser som initieras från nationell nivå.

Hans Lindberg

Kommunstyrelsens ordförande

Jonas Jonsson

Stadsdirektör